

FSSM

Flessenscheepjes Journaal

In dit nummer:

- Van de voorzitter
- Expositie
- Verbouwing bij de burens
- Vrijwilligers
- Schenkingen
- In memoriam Piet Thie
- Rijk Schmidt

Juni 2024

Uitgave van het
Flessenscheepjesmuseum

VAN DE VOORZITTER

Huurgeschil met de gemeente

Eindelijk na een jarenlange strijd, discussies en herberekeningen, is er een akkoord bereikt met de gemeente Enkhuizen over het bedrag aan teveel betaalde huur over een reeks van jaren. Binnen enkele weken verwacht ik de terugbetaling en kan o.m. de langlopende lening van de Rabobank worden afgelost. Dat levert een jaarlijkse besparing op de rentelasten op.

Verdere isolatie museum

De gemeente weigert tot nu toe om het pandje verder te verduurzamen. Dat heeft tot gevolg, dat er, ondanks drastische maatregelen op het gebied van verwarmen, er hoge kosten ontstaan voor het – in bescheiden mate – verwarmen van het gebouw en de collectie. Er wordt ‘voor de buitenlucht’ gestookt. Er is overleg gestart met de Rijksmonumentendienst om de ramen aan de voorgevel op de begane grond en 1^e verdieping van achterzetramen te voorzien. Er is een offerte van een vakkundige timmerman ontvangen, die ook een deel van de kosten wenst te sponseren! Ik hoop, dat nog voor de komende herfst en winter de verdere verduurzaming is voltooid.

Uit de oude doos

Op 13 oktober 2001 werd een thematentoonstelling geopend genaamd: ‘Driemaal is Scheepsrecht’ De naam is gegeven door de inrichters van de tentoonstelling: Marja Segboer en Jan Out, die samen de opening verzorgden. Scheepsrecht is het recht, dat op schepen geldt en zeker op flessenschepen! Het betekent ook dat ‘alle goede dingen drie keer geschieden’ en daar was hier duidelijk sprake van. De tentoonstelling is een eerbetoon aan drie personen, die in periode voorafgaand aan de opening, een aantal flessenscheepjes aan het museum als schenking of in bruikleen hebben afgestaan. Het gaat hier om de erven Weber, die naast flessenscheepjes ook boeken en bouwtekeningen van vader L. Weber ter beschikking hebben gesteld en de heren J.G. de Best uit Hoorn en A. Baay uit Tholen. De opening werd goed bezocht.

Expositie

Op zaterdag 23 maart j.l. is de expositie **Redders in de Fles** officieel geopend. Eindelijk weer een officiële opening zoals we dat enkele jaren geleden ook deden, merkte de voorzitter op. Compleet met een drankje en een hapje en zelfs de pers was aanwezig.

Het idee voor deze expositie ontstond vorig jaar toen ik werd benaderd door Marianne de Zwart van de VVV, tevens vrijwilligster bij de KNRM met de vraag of het museum ook flessenscheepjes had met reddingboten. Die hadden we, maar niet genoeg om een vitrine te

vullen. Hans de Haan van WaB vertelde mij dat Arij van Waart veel reddingboten gefleest heeft. Hierop contact gezocht met Arij en hij wilde zijn flessen met alle plezier beschikbaar stellen voor deze tentoonstelling. Een paar heeft hij zelfs bij familie opgehaald. Hij kwam veel in Zeeland, waar familie van hem vrijwilliger is geweest bij het KNRM reddingstation Burghsluis. Alle flessen tezamen geven een goed overzicht van de ontwikkeling die het reddingwezen heeft doorgemaakt. Achter die verschillende reddingboten gaan boeiende verhalen schuil, want sinds het begin van de KNRM hebben dapper vrijwilligers zich ingezet om, soms met gevaar voor eigen leven, mensen in nood op zee te redden.

In het jubileumjaar van 200 jaar Koninklijke Nederlandse Reddingmaatschappij (KNRM) hebben 13 maritieme musea, waaronder het Zuiderzeemuseum, exposities ingericht met de naam “Redders op Zee” en belichten daarmee de geschiedenis van de KNRM en haar vrijwilligers op unieke wijze. Ons museum heeft hier zijn eigen draai aan gegeven met flessenscheepjes en verhalen met reddingboten. De oudste reddingboot in de fles is de Prin-

ses Wilhelmina uit 1885, zodat wij met onze flessen zo'n 150 jaar van die geschiedenis kunnen laten zien.

Het KNRM station Enkhuizen was zo enthousiast, dat zij opperden per reddingboot naar de opening in het museum te komen. Nadat de reddingboot van de KNRM onder het museum door was gevaren en de bemanning in het museum gearriveerd was, werd de openingshandeling verricht door Peter

Lubach, de secretaris van het KNRM reddingstation Enkhuizen.

De expositie laat reddingboten in diverse settings zien. Natuurlijk een reddingsactie, maar ook een reddingboot in oorlogskleuren, in de haven en de reddingsactie met het lijn- en wippertoestel. De redding-

boot Maria Carolina Blankenheym komt vers van de werkbank. Arij heeft flink door moeten werken om hem op tijd af te krijgen voor de expositie. Deze reddingboot staat bekend om “de redding die voor onmogelijk werd gehouden”.

In de publiciteit die de VVV voert voor de diverse activiteiten rondom het jubileum wordt het Flessenscheepjesmuseum met de speciale expositie telkens genoemd, wat de nodige extra bezoekers oplevert.

Marianne van Haandel

Geanimeerd gesprek

Gemêleerd gezelschap

*2 flessen uit de collectie van
het Flessenscheepjesmuseum*

*Een van de flessen van
Arij van Waard*

Verbouwing bij de buren

Sinds vorig jaar is het pand naast het museum, op de gevel na, helemaal gesloopt. Nu wordt het huis weer opgebouwd en dat zorgt bij tijd en wijle voor de nodige overlast. Is het niet vanwege de herrie, zodat het museum zelfs een keer op maandagmiddag dicht moest, dan wel doordat bezoekers ons niet meer zagen omdat het museum geblokkeerd werd door een betonwagen..... Het pand stond ook helemaal in de stijgers met een schutting er omheen. Daar hebben we dan maar weer dankbaar gebruik van gemaakt door er een grote poster van onze expositie “Redders in de fles” op te plakken. Die valt nu tenminste lekker op!

Vrijwilligers

Het tekort aan vrijwilligers wordt steeds nijpender. Ook in de zomerperiode kunnen we nog maar 3 dagen per week open. Dankzij de extra inzet van de nog beschikbare vrijwilligers redden we het elke keer net het rooster toch weer rond te krijgen. Ook is het gelukt om op aanvraag een paar keer extra open te zijn voor groepen.

Schenking glazen flessenscheepjes

Mevrouw Tineke Pijnenburg benaderde ons met de vraag of wij interesse hadden in een aantal mooie glazen flessenscheepjes. Dat hadden wij, ze moesten alleen in Houten opgehaald worden... Via, via, hebben de flessen ons museum uiteindelijk bereikt. Ze staan nu mooi bij elkaar in een vitrine. Hoewel de echte flessenscheepjesbouwer het geen echt flessenscheepje vindt, zijn de glazen flessen zeer in trek bij bezoekers. Omdat de bezoekers net te horen hebben gekregen over de truc met de scharnierende masten bij het traditionele flessenscheepje, vragen ze zich bij deze flessen wederom af, hoe die nou toch in de fles gekomen zijn.

Schenking flessen Frans van Dijk

Een andere schenking waar wij heel erg blij mee zijn, zijn de flessen van Frans van Dijk. Zijn erven stuurden ons foto's van een twintigtal door hem vervaardigde flessenscheepjes en vroegen of wij interesse hadden. We lieten ze weten dat wij verrast waren door de kwaliteit van de flessen, maar dat er geen geld was om ze te kopen. Tot onze verrassing bleek het om een schenking te gaan. Er werd een dag vastgelegd waarop de kinderen van Frans van Dijk naar het museum

kwamen met 10 grote verhuisdozen met niet alleen de verzameling flessenscheepjes, maar ook al zijn aantekeningen etc. Ze hebben het museum bekeken en de flessen van hun vader met een goed gevoel achter gelaten. In september zullen we een vitrine gaan herinrichten en plaats maken voor enkele van zijn flessenscheepjes.

Piet Thie

Op 9 februari j.l. is Piet Thie (87) overleden, een begenadigd flessenscheepjesbouwer die het museum een warm hart toedroeg. Hij doneerde diverse flessen, maar ook geld en kwam regelmatig op bezoek in het museum. Van één van zijn flessen hebben we zelfs een ansichtkaart laten maken, die

we nu verkopen. Een van zijn schenkingen betreft een uniek exemplaar van de “PREUSSEN”. Dit exemplaar is daarom uniek omdat het 2x de fles is ingegaan. Piet vertelde dat hij bij de bouw een vervelende fout had gemaakt waardoor de masten niet helemaal overeind konden. Omdat het nogal veel voorbereidend werk was geweest besloot Piet het scheepje weer uit de fles te halen. Lukte niet, het zat al vast in de zee. Piet besloot de fles in een teiltje warm water te zetten en om het proces te versnellen alles op een komfoortje te plaatsen. Helaas, Piet vergat de tijd en vond de “PREUSSEN” gezonken in de fles. Daarna kon het schip eruit en volgde een schoonmaak

klus. Piet zag het niet meer zitten om de zeilen terug te plaatsen. Het onderschrift op het standaardje luidt nu “lossende te Yokohama”, wat historisch juist is omdat het beroemde schip daar inderdaad 1x is geweest....

Rijk Schmidt uit IJmuiden, zeeman van beroep en zijn flessenscheepjes

Door Hans de Haan

Enige tijd geleden alweer, tijdens een van mijn bezoeken aan het FSM, viel mijn oog op een flessenscheepje dat links op de bovenste plank staat, aan de muur tussen de trap en het keukentje: de ‘Egmond YM-99’. Ik herkende de manier van bouwen!

Kort geleden, tijdens de opening van de thematentoonstelling, zag ik in de centrale vitrine de ‘Brandaris’ van de NZHRM staan. Daarin herkende ik dezelfde manier van bouwen als die van de ‘Egmond YM-99’ en...

Nog korter geleden, naar aanleiding van bovenstaande herkenningen, ben ik de foto's van de collectie van het FSM gaan doorspitten. En warempel, daar kom ik er nog twee tegen. De ‘NC388 Gotland’ en de ‘Tyne’, beiden met dezelfde bouwstijl als die van de ‘Egmond YM-99’, de ‘Brandaris’ en...

En wat is die ‘en...’ dan, zult u denken. Welnu, daar hoort het volgende verhaal bij:

Wat is het geval: In 2011 was ik uitgenodigd voor een interview over mijn hobby ‘flessenscheepjes’, in het Tv-programma Koffie-MAX. Aan het slot van het interview mocht ik een oproepje doen: “Wie heeft er nog een flessenscheepje dat hij of zij, al dan niet tegen betaling, af zou willen staan ter uitbreiding van mijn verzameling.” Hierop reageerde mevrouw Bea Barkhuis-Reijnholt uit Amsterdam. Zij had nog een flessenscheepje staan, de YM-115,

gemaakt door een oom van haar, die zeeman is geweest in IJmuiden: Rijk Schmidt.

Nadat mevrouw Barkhuis mijn oproep tijdens het programma had gezien, stuurde zij een mailtje waarin zij vertelde dat ik hem op mocht komen halen. Zo gezegd, zo gedaan. Zij woonde sinds kort in een verzorgingshuis, waar zij niet echt blij mee was, maar de omstandigheden lieten niet anders

meer toe. Het flessenscheepje stond in haar slaapkamer op de vensterbank. Tijdens onze gezellige conversatie memoreerde zij dat haar oom Rijk nóóit op een verjaardag bij haar thuis mocht komen. Haar moeder wilde dat niet hebben. Want, zoals menig ruwe zeebonk, “Hij vloekte!”

Rijk bouwde de IJmuider stoomtrawler ‘YM-115’, van begin 20^e eeuw, in een literfles. Volgens mevrouw Barkhuis dateert dit flessenscheepje uit de eerste helft van de 20^e eeuw. Rijk is geboren ergens rond 1885 en was de broer van de moeder van mevrouw Barkhuis; 81 jaar toen ik haar bezocht. Rijk was een zeeman en heeft gewoond in de Rijnstraat in IJmuiden. Voor zover mevrouw Barkhuis zich kan herinneren, is hij ouder dan 92 geworden. Van haar kreeg ik ook nog een paar foto’s van haar oom.

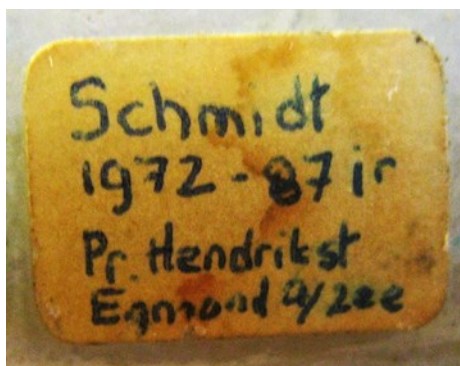
De scheepjes zijn iets grof afgewerkt, maar wel met enig oog voor detail.

Rijk wist wat er zoal aan boord moest zijn ! Het rompje heeft hij uit twee delen gebouwd. De onderzijde van de boeg, tot ongeveer halverwege

de hoogte van de romp, is wigvormig. Deze heeft hij als eerste geplaatst en daarna het bovendee van de romp er op. Elke mast is met een scharnier bevestigd. De verdere opbouw heeft hij stuk voor stuk naar binnen gebracht en geplaatst. De zee is van stopverf.

Op de fles van de YM-115 is geen identificatieplaatje geplakt, maar omdat ik deze uit eerste hand van een van zijn nichtjes heb gekregen, weet ik wie de bouwer is. De YM-99 is van een ID-plaatje voorzien. De andere drie hebben een aantal kenmerken aan de hand waarvan ik met zekerheid vast kan stellen dat deze ook van de hand van Rijk Schmidt zijn:

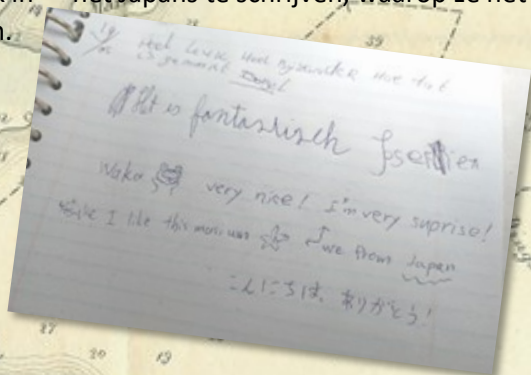
- De manier waarop de registratie letters en naam van het schip geschilderd zijn,
- De manier waarop de zee gemaakt is,
- De kwaststreek van de geschilderde achtergrond,
- De uitvoering en beschildering van de masten,
- De uitvoering van de hek railing,
- De (ronde) radiorichtingzoeker op de kajuit,
- De antenne, gespannen tussen de twee masten.

Schoolbezoek

Het afgelopen schooljaar hebben we elke maand een halve klas van basisschool Het Driespan op bezoek gehad. De kinderen waren telkens enthousiast en zeer geïnteresseerd en stelden veel vragen. Flessenscheepjesbouwer Henny Fransen van WaB is ook een keer gekomen voor een demonstratie.

Gastenboek

Wat het voor ons als vrijwilligers zo leuk maakt in het museum zijn de positieve reacties die we van de bezoekers krijgen. Laatst kwam er een gezin uit Japan met 2 schoolgaande kinderen op bezoek. De kinderen waren super geïnteresseerd en enthousiast en schreven daarom deze reactie in het gastenboek. Ze vertelden dat ze in Nederland op school zaten, maar vonden het leuk om ook in het Japans te schrijven, waarop ze het voor mij vertaalden.

COLOFON

Voorzitter stichting FSM:
Redactie FSMjournal:
Telefoon museum:
E-mail:
Adres:

Jan Hetteling tel. 06-51721499
Marianne van Haandel
0228-318583
info@flessenscheepjesmuseum.nl
Zuiderapui 1
1601 GH Enkhuizen

